

Svetska banka spremna je da podrži novu elektranu na ugalj koja će modernizovati kosovsku energetska infrastrukturu ali i uvesti Kosovo u budućnost građenu na najprljavijem uglju – lignitu.

Kosovo ima pete po veličini rezerve lignita u svetu i kosovski elektroenergetski sistem gotovo potpuno zavisi od dve zastarele elektrane na ugalj. Stručnjaci uglavnom kažu da za Kosovo gotovo da i nema druge opcije sem uglja dok kosovsko civilno društvo smatra da nisu dobro razmotrene obnovljive alternative. U pitanje se dovodi i transparentnost procesa izbora američke kompanije, jedinog ponuđača, koja će realizovati projekat nove elektrane na prokaženo fosilno gorivo.

Početkom decembra 2015, za vreme globalnih pregovora o klimi u Parizu, američki državni sekretar Džon Keri ostavio je svoj tim pregovarača i odleteo na Kosovo da pruži podršku za predloženu termoelektranu koju će graditi američka firma a finansirati Svetska banka. Obraćajući se novinarima na aerodromu u Prištini sa kosovskim premijerom Isom Mustafom, Keri je rekao da će elektrana Kosovo ere pomoći osiromašenom Kosovu da “doprinese globalnim naporima u borbi protiv klimatskih promena” zamenom elektrana izuzetno velikih zagađivača.

Keri se zatim vratio u Pariz i pomogao da se dođe do globalnog sporazuma koji za cilj ima borbu protiv promena klime i kroz smanjenje i konačno prestanak upotrebe fosilnog goriva. I dok mnoge zemlje, uključujući SAD, nastavljaju da grade elektrane na ugalj kod kuće, to gorivo je omraženo u svetu razvojnog finansiranja. I SAD i Svetska banka ograničile su međunarodno finansiranje novih elektrana na ugalj koje je postalo toliko retko da je kosovska termoelektrana jedina na planeti čije finansiranje razmatra Svetska banka. Uprkos tome, zvaničnici kosovske vlade uvereni su da će dobiti konačno odobrenje Svetske banke kada projekat stigne do uprave tog kreditora, verovatno kasnije ove godine. Očekuje se snažna podrška delegacije SAD.

“Ne mislim da iko od naših partnera želi da dovede u opasnost budućnost naše zemlje”, rekao je kosovski ministar za ekonomski razvoj Blerand Stavileci.

Elektrosistem Kosova, koje ima pete po veličini rezerve lignita na svetu, 97% zavisi od dve elektrane na ugalj stare 46 odnosno 35 godina.

Uprkos tom bogatstvu, česti su nestanci struje zbog čega, kaže Stavileci, privatni sektor gubi 300 miliona evra godišnje.

“Kosovo je i blagosloveno i proketo time što ima obilje uglja. To je prljava reč, to je prljava tehnologija. Ali mi smo u ovom trenutku zavisni od najprljavijeg. I od veoma stare tehnologije sovjetskog tipa”, rekao je za britanski Gardijan zamenik kosovskog ministra spoljnih poslova Petrit Selimi.

Godine rata i represije ostavile su Kosovo i njegove međunarodne partnere bez izbora i nova elektrana će uvesti Kosovo u budućnost sa lignitom, najprljavijom vrstom uglja, kao energentom.

Projekat vredan milijardu evra i više prošao je kroz težak, 11 godina dug tenderski proces iz koga je kao pobednik izašla američka kompanija KonturGlobal.

Kosovo ne proizvodi struje koliko mu treba. EU i Kosovo složili su se da postojeća elektrana Kosovo A od 350 MW bude isključena 2017. kako bi se smanjilo veliko zagađenje vazduha. Međutim, niko ne veruje da će se to desiti dok se ne učini nešto da se popuni manjak energije koji će nastati.

U izveštaju Svetske banke iz 2011. zaključuje se da rastuća kosovska tražnja energije može da se zadovolji samo uz pomoć uglja. Kosovo inače zaobilaze veliki gasovodi koji ka Evropi idu iz Azerbejdžana, Rusije i severne Afrike.

Stručnjak Vladislav Mjelčarski, koji je učestvovao u izradi izveštaja, rekao je za britanski list da to što cene vetro i solarne energije brzo padaju "veoma malo menja" i da ugalj ostaje jedina realna opcija za Kosovo.

Međutim, izveštaj Svetske banke napala je lokalna alijansa civilnog društva Kosid. Prema njihovom mišljenju, u izveštaju nisu adekvatno razmotrene obnovljive alternative i potcenjena je ušteda od unapređenja stanja u nedavno privatizovanoj i izuzetno neefikasnoj distributivnoj mreži.

U istraživanju Univerziteta Kalifornija podržan je pristup zadržavanja u radu jedne elektrane na ugalj i brz razvoj sektora obnovljive energije. To istraživanje pokazalo je da to ne samo da bi bilo bolje za prirodnu sredinu, nego i jeftinije.

Na taj argument ostali su gluvi u kosovskoj kancelariji Svetske banke. Vikiliks otkriva detalje o sastanku direktora Banke za Kosovo i tadašnjeg kosovskog ministra energetike iz 2006. tokom kojeg je Svetska banka jasno predočila da stoji iza projekta. Nakon rukovanja, otvoren je i šampanjac.

Od tada Svetska banka agresivno "gura" projekat elektrane. Posle izbora na Kosovu 2014. imejl Svetske banke koji je procureo otkriva objašnjenje potrebe "edukovanja" nove administracije kako da upravlja javnom nabavkom sa samo jednim ponuđačem bez kršenja zakona.

Portparol Svetske banke rekao je za Gardijan da će ta banka "doneti odluku o kosovskom energetsom projektu tek pošto sprovede sve relevantne ekološke, socijalne i tehničke analize, da se održavaju konsultacije sa javnošću i da uprava Banke posvećuje dužnu pažnju tom projektu".

Stručnjak za prekograničnu konkurenciju i bivši član upravnog odbora Kosovo e re Andrea

Kapusela kaže da je entuzijazam Svetske banke i SAD delom rezultat želje da se okonča deceniju dug rad a delom shvatanja da kosovska energetska kriza mora da se reši i da je ugalj način da se to uradi.

U Gardijanovom članku ukazuje se i na raširenu korupciju na Kosovu, mada zvaničnici u Prištini odbacuju optužbe da je tender za Kosovo e re bio izložen toj pošasti. "To je verovatno jedan od najnadgledanijih tendera u istoriji istočne Evrope", rekao je Selimi misleći na nadzor upravnog odbora, Svetske banke, Evropske unije i Međunarodnog monetarnog fonda.

Stavileci je rekao da su njegovi razgovori sa KonturGlobalom bili "konstruktivni" i da je prevladao kosovski nacionalni interes. On tvrdi da je projektovani rast cene za potrošače u pregovorima značajno smanjen i da je KonturGlobal pristao da snizi očekivani povraćaj. U kompaniji KontruGlobal kažu da je proces bio otvoren i da se vodio po pravilima Svetske banke.

Ipak, odbacuju se ponovljani zahtevi kosovskoj vladi, KonturGlobalu i Svetskoj banci za uvidom u pregovore ili memorandum o razumevanju koji su potpisale vlada i američka firma. "Apsolutno su neprimerena bilateralna pogađanja iza zatvorenih vrata nakon što je ponuda data", istakao je Kapusela.

"Sveprisutna korupcija, totalna nekažnjivost i veoma rizičan proces javne nabavke znače visoku verovatnoću za korupciju", upozorio je Kapusela.

izvor: euraktiv.rs